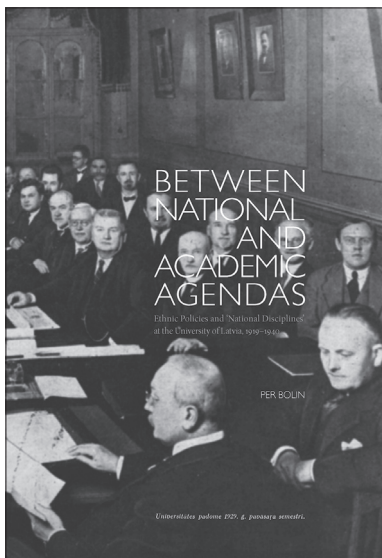

darbos, tāpat kā pastāv Zviedrijas Vidzeme, Kurzemes hercogiste un galu galā arī kādreiz vāciskā Danciga (mūsdienās Gdaņska), Breslava (mūsdienās Vroclava) u.c. Līdz ar to – tā pastāv arī vēsturnieku, kultūrvēsturnieku darbos, kaut arī vēl nepietiekoši, tāpat kā daudzas citas būtiskas Latvijas un reģiona kopumā vēstures parādības. Tā pastāv gan latviešu, gan poļu zinātnieku darbos, turklāt Kšištofa Zajasa darbs ir nopietns atgādinājums par šo ļoti būtisko mūsu kopējās vēstures sastāvdaļu.

Kopumā Kšištofa Zajasa monogrāfija ir vērtējama kā zinātnei būtisks, svarīgs darbs, jo, pirmkārt, tēma ir maz pētīta, otrkārt, autors ir mēģinājis saistīt poļu literatūras un kultūras vēstures aspektu Latgalē ar vēstures kopainu, t.sk. latviešu un Latvijas vēsturi. Poļu literatūras un kultūras aspekta paša par sevi analīze atzīstama par labu, savukārt mēģinājums tos ievietot Latvijas vēstures kopainā – par ne tik veiksmīgu. Tomēr autoram, līdzīgi kā lielākajai daļai Polijas vēsturnieku, kas raksta par Latvijas un Igaunijas vēsturi, nav izdevies paraudzīties uz pagātnes norisēm arī no pētāmā objekta puses.

Ēriks Jēkabsons

Per Bolin (2012). *Between National and Academic Agendas: Ethnic Policies and 'National Disciplines' at the University of Latvia, 1919–1940*. Stockholm: Södertörns högskola, 357 p. (Södertörn Studies in History 13) (ISBN 978-91-86069-52-0)

Jau 2012. gadā klajā nāca aizraujoša monogrāfija, kas uz Latvijas starpkaru vēsturi piedāvā no vietējā vēstures rakstīšanas tradīcijā joprojām iecienītās pozitīvistiskās

pieejas atšķirīgu skatījumu. Pētījums attiecas uz Latvijas Universitātes izveidošanu, tomēr tā nav universitātes vēsture 'veiksmes stāsta' formātā, kā to parasti interpretējuši nacionālisti. Koncentrējoties uz nacionālo aspektu izpēti šajā pagātnē, Pēra Bolīna pētījums ir vērtīgs ieguldījums ne tikai Latvijas Universitātes historiogrāfijā, kur vērtējams kā jauns pagrieziena universitātes starpkaru vēstures rakstīšanā, kas atjaunotajā Latvijas valstī līdz šim ir turpinājusi 30. gados iedibināto nacionālo pagrieziena (*national turn*). Plašākā Latvijas historiogrāfijas kontekstā monogrāfija ir nozīmīga ar jaunu interpretāciju par to, kā starpkaru latviešu intelektuāļi (nācijas akadēmiskie 'varoņi') piedalījās latviešu nacionālā projekta (valsts) īstenošanā.

Uz intelektuāļu svarīgo lomu nāciju konstruēšanā ir norādījuši daudzi teorētiķi. Sekojot viņu idejām, līdzšinējos pētījumos intelektuāļi attēloti kā nācijas izgudrotāji, kodificētāji/sistematizētāji, pārinterpretētāji vai artikulētāji. Mazāk pētītas ir intelektuāļu savstarpējās attiecības, viņu pozīcijas akadēmiskā lauka iekšienē un viņu loma universitāšu oficiālajās institūcijās. Tieši šis fenomens, ko Bolīns nosauc par akadēmijas nacionalizāciju ("*the nationalisation of academia*"), atrodas viņa pētījuma uzmanības centrā. Latvijas Universitātes veidošanu Bolīns apzīmē par vienu no augstas prioritātes nacionālajiem projektiem, kas īstenots īsā laika posmā (1919–1940) multietniskā sabiedrībā, un viņa mērķis ir izpētīt saspilējumus, kas pavadīja šī projekta īstenošanu (10. lpp.). Tomēr Bolīna izvēlētā pieeja neaprobežojas ar Latvijas gadījuma šķietamās unikalitātes atklāšanu. Viņš to skata salīdzinošā perspektīvā, aplūkojot Kauņas Universitāti Lietuvā un Tartu Universitāti Igaunijā, lai noteiktu veidus, kādos Latvijas Universitātes politika un prakse atšķīrās no minētajām divām. Abas universitātes izvēlētas situācijas līdzības dēļ – Lietuvu un Igauniju, tāpat kā Latviju, attiecīgo valstu elites nodibināja bijušās Krievijas impērijas teritorijās. Tajā impērijas daļā, kas 1918.–1919. gadā kļuva par neatkarīgo Latviju, galvenā loma politiskās, ekonomiskās un kultūras varas ziņā līdz tam bija piederējusi vācbaltiešiem, mazāk – krieviem. Jaunā valsts savukārt balstījās galvenokārt uz latviešiem – lielāko etnisko grupu, kas pirms tam bija politiski un kulturāli neizdevīgā stāvoklī. Universitātes veidošana faktiski notika postkoloniālisma situācijā, kur pirms tam hegemoniska etniskā grupa kļuva par minoritāti, kamēr iepriekš pakļautā majoritāte ieguva politisko varu. Tas ir process, kas ticis teoretizēts kā 'etniskā nomaīņa' (*ethnic reversal*). Latvijas

gadījumā titulnācija – latviešu tauta – tika nodalīta no etniskajām minoritātēm – vācbaltiešu, krievu un ebreju tautībām, saglabājot spriedzi starp etnicitāti un pilsonību – tie, kuri piederēja pie minoritātēm, bija Latvijas pilsoņi (*“Latvian citizens”*; te jāpiezīmē, ka tāds Bolīna formulējums neļauj skaidri saprast, ko viņš šajā gadījumā domājis – Latvijas pilsoņus vai latviešu pilsoņus), bet pilnīgi noteikti nebija daļa no latviešu tautas (*“Latvian tauta”*) (35. lpp.).

Bolīna pētījuma rezultātus noteikuši veiksmīgi izvēlēti analītiskie instrumenti – ne tikai jau minētais ‘etniskās nomaņas’ koncepts, bet arī amerikāņu sociologa Rodžera Brubeikera (*Roger Brubaker*) ieviestais jēdziens ‘nacionalizējošās valstis’ (*‘nationalising states’*) (31. lpp.), kas oriģināli gan lietots postkomunisma sabiedrību kontekstā, bet, kā liecina Bolīna pētījums, sekmīgi lietojams arī agrāku postkoloniālisma situāciju analīzē. Analizējot Latviju kā ‘nacionalizējošo valsti’, Bolīns pētījis etniskās kategorizēšanas problēmu, ietekmējoties no konstruktīvistu teorijas. Viņš skata etnicitāti kā sociālu procesu, kas ietver mijiedarbību un komunikāciju starp cilvēkiem, kas uztver sevi kā atšķirīgus no citiem, un kur etnicitāte nozīmē izveidot norobežojošu zīmju kopumu, kas definē un izskaidro šo uztveramo atšķirību. Bolīns konstatē, ka etniskā kategorizēšana bija izšķirīgs elements Latvijas valstī (35. lpp.).

Izmantojot minēto analītisko instrumentāriju, Bolīns pētījis četras problēmu jomas, kurās etniskie saspīlējumi izpaudās visuzskatāmāk. Pirmā ir saistīta ar mācībspēku pieņemšanu darbā, otrā – ar studentu sastāvu, trešā – ar mācībspēku pieņemšanu darbā un akadēmiski pieņemamu zināšanu kodificēšanu/sistematizēšanu disciplīnās, kas bija vistuvākās ‘nacionālajiem’ jautājumiem, proti, arheoloģijā, vēsturē, folklorā, literatūras studijās un valodniecībā. Ceturtā problēmu joma saistīta ar pārmaiņām attiecībās starp zināšanu režīmiem (agrāk dominējošo impērisko Krievijas zināšanu režīmu, vācbaltiešu vēstures un kultūras konceptiem, latviešu nacionālistu lielajiem naratīviem un transnacionālo akadēmisko zināšanu režīmu ar prasību pēc pierādījumiem, zinātnisko metodi un loģisku dedukciju), akadēmiskajām un ‘etniskajām’ darba kārtībām, kad Latvija pārgāja no parlamentārās demokrātijas uz diktatūru 30. gadu vidū.

Nosaukto problēmu pētniecību Bolīns organizē deviņās nodaļās. Pirmajā apskata teorētiskos jautājumus, vēsturisko kontekstu, problēmas, avotus un metodes. Otrajā nodaļā aplūko Krievijas impē-

rijas akadēmisko sistēmu un pāreju uz nacionālajām universitātēm Baltijas valstīs. Trešajā nodaļā uzmanība vērsta uz mācībspēku pieņemšanu darbā, īpaši uz dilemmām, kas universitātes vadībai bija jārisina, kad bija grūti atrast pietiekami kvalificētus etniskos latviešu mācībspēkus. Ceturtajā nodaļā pētītas problēmas, kas saistītas ar mācību procesa valodas izvēli. Piektajā nodaļā analizētas dilemmas, ar ko saskārās universitātes vadība, kad 20. gadu sākumā konstatēja, ka nozīmīgu uzņemto studentu daļu veidoja ebreji. Sestajā nodaļā Bolīns apskata universitātes akadēmisko žurnālu, bet septītajā nodaļā – to, kā attīstījušās ‘nacionālās disciplīnas’ humanitārajās zinātnēs, izmantojot paaudžu perspektīvu kā metodoloģisko instrumentu. Viņš ierobežo sava pētījuma lauku ar vēstures, folkloras, arheoloģijas, literatūras studiju un valodniecības zinātnēm, jo tieši tām bija svarīgākā loma nācijvalstu konstruēšanā, nāciju veidošanā 19. gadsimtā. Latvijas Republikā šajās akadēmiskajās disciplīnās tika ģenerētas un sistematizētas zināšanas ne tikai nacionālā vēstures naratīva vajadzībām. Bolīns iezīmē apstākļus un laiku, kuros katrā no minētajām disciplīnām konkrēti intelektuāļi (tēvi dibinātāji/*founding fathers*) bija spējīgi īstenot nacionālo pagrieziena, un secina, ka attiecīgās trajektorijas katrā disciplīnā bija ļoti atšķirīgas un ka galvenais ir jautājums, kāpēc ‘nacionālā pagrieziena’ notikšanai Latvijas Universitātē bija vajadzīgs tik ilgs laiks (257. lpp.). Astotajā nodaļā aplūkotas pārmaiņas, ko mācību programmu un mācībspēku ziņā mainīja autoritārais režīms.

Visbeidzot, devītajā nodaļā autors izdara dažus vispārīgus secinājumus. Piemēram, ka augstākās izglītības jomā nacionālā darba kārtība ietvēra izslēdzošus un diskriminējošus līdzekļus attiecībā pret tiem Latvijas pilsoņiem, kas piederēja minoritātēm, un ka šis demokrātijas deficīts noteikti pelna vairāk akadēmiskās uzmanības (301.–302. lpp.). Triju Baltijas valstu galveno universitāšu salīdzinājums ļāvis identificēt dažas svarīgas atšķirības starp tām. Tā kā Tartu Universitātei Igaunijā bija iespēja iegūt pozitīvos ‘citus’ mācībspēkus vācbaltiešu (iekšējo negatīvo ‘citu’) vietā, proti, somu zinātniekus, tas mazināja nacionālo darba kārtību igauņu akademiķu vidū un stiprināja priekšstatus par akadēmiskā, nevis nacionālā prioritāti augstskolas praksēs. Savukārt Kauņas Universitātes galvenā atšķirība no Rīgas ir tā, ka Lietuvā svarīgākā loma bija citai ‘nacionālajai’ disciplīnai – vēsturei, kas Latvijas Universitātē spēlēja tikai trešo vai pat ceturto vijoli (aiz valodniecības,

folkloristikas un arheoloģijas) un izveidoja nacionālo lielo naratīvu pārsteidzoši vēlu (308. lpp.).

Darbam ir viens pielikums, kurā fiksēti īsi biogrāfiski dati par Latvijas Universitātes mācībspēkiem.

Pēra Bolīna pētījums ir ievērojams ar līdzšinējo historiogrāfiju izaicinošiem secinājumiem. Piemēram, ka neviens no universitātes ietekmīgo akadēmisko darbinieku loka vienlīdzīgu tiesību un akadēmiskās brīvības vārdā nebija tendēts aizstāvēt to Latvijas pilsoņu tiesības, kas piederēja pie ebreju tautības (152. lpp.); ka rektors un universitātes padome deva skaidru priekšroku universitātes nacionālistiskajiem mērķiem, nevis akadēmiskajiem mērķiem (171. lpp.); ka Latvijas nacionalizēšanas politika attiecībā pret ebrejiem un citām minoritātēm bija 'disimilējoša', uzsverot drīzāk atšķirību nekā asimilāciju (172. lpp.).

Monogrāfija sniedz savu artavu tā sauktā lielā vēstures naratīva graušānā, dekonstruējot universitātes vēsturi kā 'veiksmes stāstu', kurā kā nacionālistu naratīvā pilnīgi dabiski tika veidots priekšstats, ka latviešu akadēmiķi dzinās, lai atgrieztos tēvzemē (76. lpp.). Grāmatas autors mudina atcerēties, ka priekšstati par 'nācijas dēlu' gatavību atgriezties un izmantot nupat iegūto neatkarību bija būtiska nacionālistu iztēles daļa, bet ne vienmēr īstenība (72. lpp.). Kā piemēru viņš min ķīmijas profesoru Paulu Valdeni, kurš atteicās būt pirmais rektors un deva priekšroku Rostokas Universitātei, jo viņam svarīgāki bija materiālie apstākļi, pētniecībai pieejamie resursi un līdzdalība augstas klases akadēmiskā sabiedrībā, nevis piedalīšanās latviešu nacionālistu senā sapņā izveidot Latvijas teritorijā latviešu valodā funkcionējošu universitāti materializēšanā (78.–80. lpp.). Monogrāfija informē arī par to, kā ekonomists Kārlis Balodis neatteicās no Vācijas pilsonības un tāpēc tika norobežots no akadēmiskajiem amatiem (89. lpp., 9. ats. 179. lpp.). Vācbaltiešu norobežošana no docēšanas 'etniskās nomaiņas' procesā (102. lpp.), dodot priekšroku somiem, zviedriem, norvēģiem, austriešiem un šveiciešiem, nevis vāciešiem un krieviem, liecinot, ka potenciālo mācībspēku tautība tika vērtēta kā svarīgāka par akadēmiskajiem nopelniem (106. lpp.).

Pēra Bolīna zināšanas par tēmu ir tik detalizētas, ka ļauj viņam izspēlēt pat nacionālās kultūras kodus. Viņš norāda uz ironisku paralēli ebreju studentu izaicinošajā žestā, lietojot krievu valodu, lai norobežotu etnisko identitāti (piemēram, ar uzrakstiem krievu valodā uz

durvīm), ar līdzīgo vecā nacionālista Krišjāņa Valdemāra izaicinošo žestu vāciski runājošajā Tērbatas Universitātē 19. gadsimta 50. gados, kad viņš sevi oficiāli pasludināja par latvieti (146. lpp.). 1922. gada 1. decembrī Latvijas Universitātē notikušo studentu nemieru kontekstā tādas ebreju studentu akcijas tika uztvertas kā provokācijas pret Latvijas nacionālajiem mērķiem.

Latvijas historiogrāfijas kontekstā uz pārdomām rosinošākie spriedumi atrodami pat ne tik daudz grāmatas tekstā, cik atsaucēs, jo galvenokārt tajās Bolīns interpretē ar historiogrāfijas kritikas palīdzību. Bolīns iezīmē vairākas tēmas, kas, viņaprāt, ir problemātiskas nacionālajā historiogrāfijā. Viena no tām ir konkrētu autoru centieni parādīt, ka antisemitisms bija reti sastopams Latvijas valstī pirms Otrā pasaules kara (sk. 12. ats. 133. lpp.; 58. ats. 143. lpp.; 103. ats. 156. lpp.; arī 152. ats. 167. lpp.). Bolīns ir pretējos ieskatos. Viņš pieļauj, ka vēsturnieki nav publicējuši neko būtisku par 1922. gada 1. decembra latviešu nacionālistu un ebreju studentu nemieriem Latvijas Universitātes galvenajā ēkā tāpēc, ka 'tautas' (*nation*) un 'tautības' (*nationality*) jautājumi turpināja būt problemātiski arī padomju laikā un tādi tie joprojām ir atjaunotajā Latvijas valstī (61. ats. 143. lpp.). Līdzīgi, Bolīna vārdiem runājot, ne Latvijas, ne trimdas latviešu vēsturnieki nav pētījuši diskriminējošās prakses, ko LU ieviesa pret ebrejiem 20. gadu sākumā, piemēram, uzņemšanas testus par latviešu valodas prasmi, kas, viņaprāt, sākotnēji tika lietoti, lai ierobežotu tieši ebreju studentu skaitu universitātē (159. lpp.). (Ebreju minoritāte 1919. gada decembrī uzņemto studentu vidū bija gandrīz 22% (137. lpp.)) Viņš raksta, ka šī jautājuma izpēte darbotos pretim lielajam vēstures naratīvam par visiem Latvijas pilsoņiem pieejamajām pilsoniskajām brīvībām Latvijā pirms 1934. gada (110. ats. 159. lpp.). Kopumā Bolīna kritika vērsta uz nacionālās historiogrāfijas autoru nespēju kritiski vērtēt valsts politiku un laikabiedru nostāju etniskajos jautājumos. Piemēram, norāde, ka daži vēsturnieki negrib saskatīt 'nacionālo' dimensiju vēstures profesora vācbaltieša Leonīda Arbusova atlūgumā no darba Latvijas Universitātē, ko viņš uzrakstīja 1935. gadā (49. ats. 269. lpp.).

Otra problēma, ko nacionālajai historiogrāfijai uzrāda Bolīns, ir zināma koķetēšana ar fizisko antropoloģiju. Šī zinātnes disciplīna ieguva akadēmisku statusu 19. gadsimta beigās – 20. gadsimta sākumā, bet zaudēja zinātnisko nozīmi pēc Otrā pasaules kara. Fizisko antropoloģiju Latvijas Universitātē starpkaru periodā raksturoja

tendences, kas tika piedzīvotas arī citur Eiropā, – centieni pierādīt ‘objektīvas’ un izmērāmās atšķirības starp rasēm ādas, matu, acu pigmentācijas vai galvaskausa un sejas proporciju ziņā. Šie centieni bija cieši saistīti ar dažādiem sava laika nacionālajiem projektiem (ar ģermāņu un slāvu tipu salīdzināšanu u.tml.). Bolīns aizrāda, ka dažas mūsdienu Latvijas vēsturnieces pārāk nopietni uztver starpkaru Latvijas Universitātē attīstītās fiziskās antropoloģijas atziņas (19. ats. 178. lpp., 42. ats. 267. lpp.).

Tajā pašā laikā iepretim manis minētajām Bolīna darba vērtībām ir daži fakti, ko viņš, manuprāt, nepamatoti saasina (nepamatoti tāpēc, ka pats tos atceļ). Piemēram, Bolīns apgalvo, ka pēc Ulmaņa apvērsuma ebreju politiskās partijas tika aizliegtas, kamēr tikai atsaucē, turklāt ne uz minēto apgalvojumu, norāda, ka īstenībā tādi aizliegumi attiecās arī uz citām etniskajām minoritātēm un pat uz paša Kārļa Ulmaņa Latviešu zemnieku savienības partiju (163. lpp., turpat 128. ats.). Vienviet “Pērkonkrustu” Bolīns nosauc par fašistisku organizāciju (260. lpp.), bet pēc dažām lappusēm spriedumu ir mīkstinājis, apzīmējot to par gandrīz fašistisku (264. lpp.). Tāda nekonsekvenca rada aizdomas par autora pašmērķību interpretācijā. Tāpat avīzes “Latvijas Sargs” nosaukšana par antisemitisku (143. lpp.), kaut gan precīzi būtu šo apzīmējumu attiecināt uz konkrētās problēmas interpretāciju laikrakstā kādā noteiktā laika posmā, jo nav pētījumu, kas pamatotu šāda sprieduma izteikšanu avīzei par visu tās izdošanas laiku no 1920. līdz 1934. gadam. Pētāmā laika aplūkojumā Bolīnam raksturīgs etnicitāti skarošo jēdzienu bilingvāls – angļu/latviešu valodā – lietojums. Tādā kontekstā pēkšņais vācu valodas ‘*Kulturkampf*’ lietojums (vienu reizi visā pētījumā), ieliekot to izglītības ministra Ata Ķeniņa mutē (163. lpp.), kurš izteicās latviešu valodā, kādam varētu šķist mājiens uz nacistisku kontāciju. Tādā gadījumā jāatceras, ka koncepts ir krietni vecāks – to izmantoja jau Vācijas impērijā, apzīmējot Bismarka politisko uzbrukumu vācu katoļiem, un šajā situācijā lietots pēdējā nozīmē.

Bolīna novitāte tēmas izpētē ir ne tikai skrupulozs un lieliski paveikts etniskās problemātikas iztīrājums, bet arī analīze, izmantojot dzimtes perspektīvu. Iztīrējot universitātes mācībspēku rekrutēšanas īpatnības, viņš secina, ka tie bija ‘izglītotie vīrieši’, kurus vajadzēja latviešu nācijai, jo attiecīgajos tekstos sievietes pat netika minētas (16. ats. 62. lpp.), turklāt priekšroka vīriešiem tika izrādīta ne tikai

augstāko, bet arī zemāko akadēmisko amatu piedāvājumā (106., 115., 214., 217., 218. lpp.). Latvijas Universitātē no 1919. līdz 1940. gadam nebija nevienas sievietes profesores (102. ats. 205. lpp.). Tas, ka saskaņā ar labējo nacionālistu ideoloģiju universitāte jārezervē titulnācijas dēļiem (mazāk meitām) (139., 142. lpp.), piemēram, neļāva izveidoties sieviešu vairākumam uzņemto medicīnas studentu skaitā, pat ja spējīgo kandidātu vidū sieviešu bija vairāk nekā vīriešu (120. ats. 162. lpp.). Bolins epizodiski ieskicējis arī maskulinitātes aspektu autoritārā režīma publiskajās izpausmēs (262. lpp.).

Manuprāt, Latviju pirms Otrā pasaules kara dēvējot par Pirmo Republiku, bet atjaunoto Latvijas valsti – par Otro Republiku (133., 143., 159. lpp. u.c.), Bolins nevajadzīgi ievieš savā citādi akadēmiski izturētajā naratīvā kādu mitoloģisku dimensiju, no kuras pati monogrāfijas būtība aicina atturēties. Savukārt citviet no šī akadēmiskuma derētu atkāpties, lai, piemēram, secinājumi vienkārši neatkārtotu jau nodaļās izklāstīto.

Jēdzienos nav konsekventi lietotas vienkāršas. Vienviet jēdzienos *'national turn'* un *'national disciplines'* tās lietotas, tikai iezīmējot pirmo vārdu, citviet – abus (piemēram, 254., 183. lpp.). Līdzīgi ir ar jēdzienu *'national projects'*, kam apzīmētais dažviet likts vienkāršs, bet lielākoties tomēr nav likts (piemēram, 181., 183. lpp.). Tāda svārstīšanās mūdiņa uz varbūtību par iespējamu nozīmju nianšu iezīmēšanu, tomēr autors tās nav tekstā atšifrējis, atstājot lasītāju zināmā mulsumā.

Autors lieliski orientējas tēmā, un, iespējams, tās dažas datējumu kļūdas ir pamanāmas tieši tāpēc, ka to ir tik maz. Vienas ir radušās, visticamāk, datorprogrammu automātisma dēļ (46., 51., 208. lpp.). Citas ir, kā mēdz teikt, pēc būtības, piemēram, Brīvības piemiņķļa atklāšana notika nevis 1936. gada, bet 1935. gada 18. novembrī (262. lpp.). Dzimtībušanu atcēla nevis 1815. gadā (279. lpp.), bet 1817. un 1819. gadā attiecīgi Kurzemes un Vidzemes guberņās. Ir Latviešu (nevis Latvijas: 303. lpp.) folkloras krātuve. Dažas kļūdas uzvārdu rakstībā – nevis Maldons, bet Maldonis, Kārlis Dēķens, nevis Dēšens. Par trūkumu es nosauktu autora izvēli nenorādīt lapu numerāciju Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva lietu dokumentiem, jo tas apgrūtinās citiem pētniekiem operatīvi orientēties lietās un ir arī pretstatā arhīva tradīcijai šo numerāciju norādīt. Tomēr tieši tāda savukārt ir anglosakšu un zviedru zinātniskā tradīcija, kurai ir piederīgs grāmatas autors.

Kopumā Pēra Bolīna darbs ir izcils kā pētījums, kas pirmais piedāvā tiešām spilgtu alternatīvu Latvijas Universitātes starpkaru vēsturei kā lielajam nacionālajam vēstures naratīvam. Bolīna grāmatas vērtība ir arī līdzšinējo historiogrāfiju izaicinošu akadēmiski pamatotu interpretāciju un vērtējumu piedāvājums, kas ieinteresētu lasītāju aizrauj un ierauj pagātnē, ļaujot viņam “vērot”, kādā etnisko un akadēmisko interešu spriedzē 20. gadsimta 20.–30. gados Latvijas intelektuāļi veidoja savu ‘nacionālo’ projektu – Latvijas Universitāti.

Ineta Lipša

LATVIJA, 1918–1920: BIJA VAI NEBIJA PILSOŅU KARŠ?

“*Journal of Baltic Studies*” 2015. gada 1. numurā ir publicēts vēstures doktora Alda Miņina raksts “Latvija, 1918–1920: vai pilsoņu karš?”¹ Virsrakstā uzdotais jautājums neapšaubāmi ir aktuāls. Tuvojoties Latvijas simtgadei, 1918.–1920. gada notikumiem tiks pievērsta arvien lielāka uzmanība un vēl ne reizi vien tiks laužti šķēpi par adekvātāko tā laika procesu raksturojumu. Vairākās zinātniskajās publikācijās esmu paudis apgalvojumu, ka 1918.–1920. gada notikumus nevar skaidrot kā pilsoņu karu.² Šeit analizēšu argumentus, kurus A. Miņins izvirza par labu pilsoņu kara koncepcijai.

Sava raksta sākumā A. Miņins uzsver, ka nebūt nevēlas noliegt Latvijas nacionālās historiogrāfijas vispārpieņemto “Atbrīvošanas kara”, “Brīvības cīņu” un “Neatkarības kara” konceptu, bet gan bagātināt vēsturisko diskusiju ar alternatīvu skatījumu, interpretējot notikumus Latvijā kā “pilsoņu karu” (49. lpp.). Rakstā ir aplūkots historiogrāfijas stāvoklis Latvijā un minētas vairākas būtiskas nacionālās historiogrāfijas tēzes, uz kurām balstās Neatkarības kara koncepcija. Tomēr autors tās neatspēko, nemeklē pretargumentus, nemeklē to

¹ Aldis Minins (2015). Latvia, 1918–1920: A Civil War? *Journal of Baltic Studies*, (46) 1, pp. 49–63.

² Jānis Šiliņš (2013). *Padomju Latvija 1918–1919*. Rīga: Vēstures izpētes un popularizēšanas biedrība, 228. lpp.; Jānis Šiliņš (2013). 1918.–1920. gads Latvijas Republikas Pagaidu valdības sēžu protokolos, notikumos, atmiņās. *Latvijas Arhīvi*, 3/4, 223. lpp.; Jānis Šiliņš (2012/2013). Padomju Krievijas loma Latvijas Sociālistiskās Padomju Republikas izveidošanā un pastāvēšanā. *Latvijas Vēsture*, 4/1, 102.–104. lpp.